

Nr 8

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1970/71 inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde jämte motioner.

(2:a avd.)

DRIFTBUDGETEN

Åttonde huvudtiteln

Utbildningsdepartementet m. m.

1. **Utbildningsdepartementet m. fl. anslag.** Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts i propositionen nr 1, bilaga 10, framlagda förslag (punkterna A 1—A 3, s. 14—15 i utdrag av statsrådsprotokollet över utbildningsärenden för den 2 januari 1970) och hemställer

att riksdagen för budgetåret 1970/71 anvisar

1. till *Utbildningsdepartementet* ett förslagsanslag av 9 392 000 kr.,
2. till *Kommittéer m. m.* ett reservationsanslag av 13 200 000 kr.,
3. till *Extra utgifter* ett reservationsanslag av 550 000 kr.

Kulturändamål

Utbildning inom kulturområdet

2. **Akademien för de fria konsterna med konsthögskolan: Utbildningskostnader.** Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag (punkt B 52, s. 126—128) och hemställer

att riksdagen till *Akademien för de fria konsterna med konsthögskolan: Utbildningskostnader* för budgetåret 1970/71 anvisar ett förslagsanslag av 2 980 000 kr.

3. **Akademien för de fria konsterna med konsthögskolan: Undervisningsmateriel m. m.** Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:t förslag (punkt B 53, s. 128—129) och hemställer

att riksdagen till *Akademien för de fria konsterna med konsthögskolan: Undervisningsmateriel m. m.* för budgetåret 1970/71 anvisar ett reservationsanslag av 453 000 kr.

4. **Konstfackskolan: Utbildningskostnader.** Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag (punkt B 54, s. 129—131) och hemställer

att riksdagen

1. bemyndigar Kungl. Maj:t att godkänna avtal mellan staten och Stockholms stad om fördelningen av vissa kostnader för konstfackskolan under budgetåret 1970/71,

2. till *Konstfackskolan: Utbildningskostnader* för budgetåret 1970/71 anvisar ett förslagsanslag av 7 053 000 kr.

5. **Konstfackskolan: Undervisningsmateriel m. m.** Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag (punkt B 55, s. 131—132) och hemställer

att riksdagen till *Konstfackskolan: Undervisningsmateriel m. m.* för budgetåret 1970/71 anvisar ett reservationsanslag av 443 000 kr.

6. **Statens scenskolor.** Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag (punkt B 59, s. 132—134) och hemställer

att riksdagen till *Statens scenskolor* för budgetåret 1970/71 anvisar ett förslagsanslag av 6 056 000 kr.

7. **Dramatiska institutet.** Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag (punkt B 61, s. 135—141) och hemställer

att riksdagen

1. bemyndigar Kungl. Maj:t att inrätta en ordinarie tjänst med förordnande för bestämd tid som rektor vid dramatiska institutet,

2. till *Dramatiska institutet* för budgetåret 1970/71 anvisar ett förslagsanslag av 4 950 000 kr.

Kyrkliga ändamål

8. **Domkapitlen och stiftsnämnderna m. m.: Förvaltningskostnader.** Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag (punkt C 1, s. 144—146) och hemställer

att riksdagen till *Domkapitlen och stiftsnämnderna m. m.: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1970/71 anvisar ett förslagsanslag av 3 124 000 kr.

9. **Domkapitlen och stiftsnämnderna m. m.: Reparationsarbeten på domkapitelsbyggnader.** Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag (punkt C 2, s. 146—147) och hemställer

1. att riksdagen till *Domkapitlen och stiftsnämnderna m. m.: Reparationsarbeten på domkapitelsbyggnader* för budgetåret 1970/71 anvisar ett anslag av 45 000 kr.,

2. medger, att ur kyrkofonden får för samma ändamål utgå ett belopp av 45 000 kr.

10. **Ersättningar till kyrkor m. m. med flera anslag.** Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag (punkterna C 3—C 6 och C 8—C 11, s. 147—153) och hemställer att riksdagen för budgetåret 1970/71 anvisar

1. till *Ersättningar till kyrkor m. m.* ett förslagsanslag av 140 000 kr.,

2. till *Vissa ersättningar till kyrkofonden* ett anslag av 5 051 000 kr.,

3. till *Kurser för utbildande av kyrkomusiker m. m.* ett förslagsanslag av 222 000 kr.,

4. till *Stipendier till blivande präster för utbildning i finska och lapska språken* ett anslag av 9 000 kr.,

5. till *Bestridande i vissa fall med allmänna medel av kostnader, förenade med friköp av lägenheter å kyrklig jord*, ett förslagsanslag av 1 000 kr.,

6. till *Bidrag till svenska ekumeniska nämnden* ett anslag av 70 000 kr.,

7. till *Bidrag till de svenska utlandsförsamlingarna* ett anslag av 100 000 kr.,

8. till *Bidrag till reparationsarbeten på de svenska utlandsförsamlingarnas kyrkobyggnader* ett reservationsanslag av 13 000 kr.

Skolväsendet

Centrala och regionala myndigheter m. m.

11. **Skolöverstyrelsen.** Kungl. Maj:t har (punkt D 1, s. 160—163) föreslagit riksdagen att till Skolöverstyrelsen för budgetåret 1970/71 anvisa ett förslagsanslag av 42 981 000 kr.

I detta sammanhang har utskottet behandlat de likalydande motionerna I:282 av herr Wirtén m. fl. och II:216 av herr Källstad m. fl. i vad avser hemställan att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa att alla grupper som är verksamma i skolan ges representation i skolöverstyrelsen.

Utskottet. Vid organisationen av den nuvarande skolöverstyrelsen bestämdes att dess styrelse skulle bestå, förutom av verkets generaldirektör och överdirektör, av nio av Kungl. Maj:t utsedda ledamöter, varav tre företrädare för arbetstagarintressen. Därefter har Kungl. Maj:t den 10 juni 1969 meddelat bestämmelser om försöksverksamhet med studeranderepresentation i överstyrelsen, varefter som ledamot av styrelsen för tiden den 6 september 1969—den 30 juni 1970 förordnats en ledamot av Sveriges elevers centralorganisations styrelse. I motionerna I:282 och II:216 uttalas att det skulle vara naturligt med en ytterligare utvidgning av styrelsen, och motionärerna hemställer därför att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller att alla grupper som är verksamma i skolan ges representation i skolöverstyrelsen. Detta skulle enligt motionärerna ligga i linje med den strävan man hade vid nyssnämnda organisation av överstyrelsen, nämligen att inom dess ledning få med företrädare för de grupper som verkar inom skolan.

Utskottet vill med anledning av motionsyrkandet understryka vikten av att överstyrelsens styrelse har så god kontakt som möjligt med de olika grupper som deltar i eller på annat sätt berörs av verksamheten inom skolan. Synpunkten har sin betydelse både vid utväljandet av de icke självskrivna ledamöterna av styrelsen och som en riktpunkt för arbetet inom densamma. Som motionärerna själva påpekat ligger emellertid bakom de nuvarande bestämmelserna om styrelsens sammansättning just en vilja att få med representanter för olika intressegrupper, och ett ytterligare uttryck för denna vilja är givetvis den på försök införda elevrepresentationen. Enligt utskottets mening är de i skolan verksamma arbetstagargrupperna i rimlig grad representerade i styrelsen genom sina huvudorganisationer. Med hänsyn härtill finns det enligt utskottets mening inte skäl för utskottet att föreslå riksdagen att göra det av motionärerna önskade uttalandet om en ytterligare utvidgning av styrelsen. Utskottet avstyrker därför motionerna såvitt de nu är i fråga.

Utskottet har inte funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag under förevarande punkt och tillstyrker därför detta.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen till *Skolöverstyrelsen* för budgetåret 1970/71 anvisar ett förslagsanslag av 42 981 000 kr.,
2. att riksdagen avslår motionerna I:282 och II:216 i vad de avser sammansättningen av skolöverstyrelsens styrelse.

12. Länskolnämnderna. Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag (punkt D 2, s. 163—164) och hemställer

- att riksdagen till *Länskolnämnderna* för budgetåret 1970/71 anvisar ett förslagsanslag av 22 118 000 kr.

13. Läroboksnämnden. Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag (punkt D 3, s. 164—165) och hemställer

att riksdagen till *Läroboksnämnden* för budgetåret 1970/71 anvisar ett förslagsanslag av 473 000 kr.

14. Bidrag till vissa elevorganisationer. Kungl. Maj:t har (punkt D 4, s. 165) föreslagit riksdagen att till Bidrag till vissa elevorganisationer för budgetåret 1970/71 anvisa ett anslag av 255 000 kr.

I detta sammanhang har utskottet behandlat

dels motionen I:46 av herr Wallmark vari hemställts att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t vid fördelningen av medlen ur anslaget Bidrag till vissa elevorganisationer under statsverkspropositionens åttonde huvudtitel för budgetåret 1970/71 tillerkänner Tekniska linjers elevförbund ett bidrag på minst 30 000 kr. samt beaktar vad som i övrigt anförs i motionen angående fördelningen av ifrågakvarande bidrag,

dels de likalydande motionerna I:337 av herr Olle Eriksson och II:509 av herr Larsson i Borrby m. fl. vari hemställts att riksdagen till Bidrag till vissa elevorganisationer för budgetåret 1970/71 anvisar ett anslag av 325 000 kr.,

dels motionen II:212 av herr Björck i Nässjö vari hemställts att bidraget till SECO från och med budgetåret 1970/71 beräknas på grundval av kungörelsen om stöd till ungdomsorganisationers verksamhet.

Utskottet. Under denna punkt föreslås i propositionen en anslagshöjning med 20 000 kr. till 255 000 kr., och det förutsättes att detta belopp av Kungl. Maj:t skall fördelas på tre organisationer, nämligen Sveriges elevers centralorganisation (SECO), Sveriges folkhögskoleelevers förbund (SFEF) och Tekniska linjers elevförbund (TLE). Vad först gäller anslagsbeloppet får utskottet, under erinran om de anslagshöjningar som vidtagits under senare år, ansluta sig till Kungl. Maj:ts förslag och alltså avstyrka motionerna I:337 och II:509 om en höjning utöver detta förslag med 70 000 kr.

Vad så gäller motionen I:46 önskas i denna bland annat ett ställningstagande från riksdagens sida till förmån för Tekniska linjers elevförbund innebärande att organisationen skall erhålla bidrag med minst 30 000 kr. Utskottet får för sin del konstatera att Kungl. Maj:ts avsikt, som redan framgått, är att också detta elevförbund skall erhålla ekonomiskt stöd även om beloppet ej preciserats i propositionen. Utskottet finner det rimligt att i varje fall den av Kungl. Maj:t föreslagna anslagshöjningen om 20 000 kr. disponeras för Tekniska linjers elevförbund men anser sig inte därutöver böra göra något uttalande om anslaget fördelning på olika organisationer. Vad utskottet sålunda anfört i anledning av nu förevarande yrkande i motionen I:46 bör riksdagen som sin mening ge till känna för Kungl. Maj:t.

I motionen I:46 har vidare betonats elevorganisationernas betydelse både för utformandet av en skoldemokrati som ger eleverna medinflytande i och ansvar för skolan och för elevernas fostran till medborgare i det demokratiska samhället. Mo-

tionären önskar i anslutning härtill ett uttalande av riksdagen om fördelningen av bidrag till organisationerna. Utskottet, som delar motionärens uppfattning om betydelsen av elevorganisationer, vill som sin mening uttala att elevernas fostran till verksamhet inom ett demokratiskt samhälle bäst främjas av en fri tävlan mellan olika åsiktsriktningar inom elevorganisationerna. Utskottet anser sig emellertid inte böra föreslå riksdagen att göra något uttalande om principerna för fördelningen av ifrågakvarande bidrag.

Med anledning av det i motionen II:212 framförda önskemålet att bidrag till SECO från och med nästa budgetår skall beräknas på grundval av kungörelsen 1969:129 om statsbidrag till ungdomsorganisationer får utskottet först erinra om att denna kungörelse innebär att ungdomsorganisationerna får konkurrera om bidrag inom ramen för tillgängliga medel. Utskottet kan inte finna att det i motionen tillräckligt klarlagts på vilket sätt bidraget till SECO med tillämpning av bestämmelserna i kungörelsen lämpligen skall kunna till sin storlek avpassas efter organisationens medlemsantal, vilket är det syfte motionären önskat uppnå. Utskottet anser det för övrigt mycket tveksamt om man i dagens situation bör överge nuvarande system för bidragsgivning till förmån för ett system med i viss utsträckning automatiskt verkande regler med de konsekvenser i både höjande och sänkande riktning detta kan ha. Med hänvisning till det nu sagda avstyrker utskottet motionen II:212.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet

1. att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I:337 och II:509 till *Bidrag till vissa elevorganisationer* för budgetåret 1970/71 anvisar ett anslag av 255 000 kr.,
2. att riksdagen i anledning av motionen I:46 i vad den avser statsbidrag till Tekniska linjers elevförbund som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anför,
3. att riksdagen avslår motionen I: 46 i vad den avser synpunkter på fördelningen av medel ur förevarande anslag,
4. att riksdagen avslår motionen II:212.

15. **Bidrag till vissa föräldraorganisationer.** Kungl. Maj:t har (punkt D 5, s. 166) föreslagit riksdagen att till Bidrag till vissa föräldraorganisationer för budgetåret 1970/71 anvisa ett anslag av 130 000 kr.

I detta sammanhang har utskottet behandlat

dels de likalydande motionerna I:190 av herr Richardson m. fl. och II:508 av herr Källstad m. fl. vari hemställts att riksdagen till Bidrag till vissa föräldraorganisationer för budgetåret 1970/71 anslår ett i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag med 70 000 kr. förhöjt anslag av 200 000 kr.,

dels de likalydande motionerna I:609 av fröken Pehrsson m. fl. och II:716 av fru Nilsson m. fl. vari hemställts att riksdagen under åttonde huvudtiteln, rubriken

D 5. Bidrag till vissa föräldraorganisationer anvisar ett i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag med 100 000 kr. till 230 000 kr. förhöjt anslag.

Utskottet. Ehuru närmast självklart förtjänar det att kraftigt understrykas att skolans arbete bör bedrivas i nära samarbete med hemmen. Betydelsen av föräldrar med intresse för och god insikt i detta arbete och med vilja till aktiv medverkan däri kan knappast överskattas. Föräldraorganisationernas arbete på att stärka och utveckla kontakterna mellan skolan å ena sidan och de enskilda föräldrarna och hela föräldrakollektivet å den andra förtjänar därför stöd från statsmakternas sida.

Kungl. Maj:ts förslag beträffande förevarande anslag innebär dels att medel beräknats även för föräldraföreningar vid specialskolan, vilket utskottet hälsar med tillfredsställelse, dels en anslagshöjning med 30 000 kr. I de inledningsvis angivna motionerna föreslås anslagsförstärkningar med betydligt högre belopp. Även utskottet finner det motiverat med en större anslagshöjning än den i propositionen föreslagna. Utskottet vill för sin del föreslå en höjning med 25 000 kr. utöver Kungl. Maj:ts förslag.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet

att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I:190 och II:508 samt I:609 och II:716 till *Bidrag till vissa föräldraorganisationer* för budgetåret 1970/71 anvisar ett anslag av 155 000 kr.

Pedagogiskt utvecklingsarbete

16. Pedagogiskt utvecklingsarbete inom skolväsendet. Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag (punkt D 6, s. 167—172) och hemställer

att riksdagen till *Pedagogiskt utvecklingsarbete inom skolväsendet* för budgetåret 1970/71 anvisar ett reservationsanslag av 18 150 000 kr.

17. Information om skolreformerna. Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag (punkt D 7, s. 172—173) och hemställer

att riksdagen till *Information om skolreformerna* för budgetåret 1970/71 anvisar ett reservationsanslag av 870 000 kr.

Det obligatoriska skolväsendet m. m.

18. Bidrag till driften av grundskolor m. m. Kungl. Maj:t har (punkt D 8, s. 174—187) föreslagit riksdagen att bemyndiga Kungl. Maj:t att vidta erforderliga åtgärder i fråga om vissa övergångsproblem och statsbidragsfrågor i samband med införandet av grundskolans nya läroplan i enlighet med vad som anförts i stats-

rådsprotokollet, att godkänna vad i statsrådsprotokollet förordats i fråga om statsbidrag för speciallärare samt föreståndare och biträdande föreståndare vid elevhem samt att till Bidrag till driften av grundskolor m. m. för budgetåret 1970/71 anvisa ett förslagsanslag av 2 932 000 000 kr.

I detta sammanhang har utskottet behandlat

dels de likalydande motionerna I:67 av herr Sveningsson m. fl. och II:83 av fru Sundberg m. fl. vari hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller om utredning i syfte att i skolan införa trafikknäp som särskilt, obligatoriskt ämne för att effektivare trafikundervisning skall kunna ske i grundskolan, gymnasiet och fackskolan,

dels de likalydande motionerna I:193 av herrar Svenungsson och Karl Pettersson samt II:223 av herr Nordstrandh m. fl. vari hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t uttalar att inom ramen för systemet med s. k. fritt valt arbete på grundskolans högstadium även bör inrymmas möjlighet till konfessionell kristendomsundervisning,

dels motionen I:276 av herrar Ernulf och Richardson vari hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller om en undersökning om i vilken utsträckning representanter för polismyndighet, socialvård och kriminalvård medverkar i grundskolans rättsundervisning, en utvärdering av den i grundskolan bedrivna rättsundervisningen samt en undersökning rörande elevernas faktiska rättsuppfattning,

dels de likalydande motionerna I: 573 av herr Bohman m. fl. och II: 679 av herr Holmberg m. fl. i vad avser hemställan att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller att frågan om betygssättningen inom skolväsendet måtte bli föremål för en offentlig utredning i enlighet med vad som anförts i motionerna,

dels de likalydande motionerna I:579 av fru Florén-Winther och II:727 av fru Sundberg m. fl. vari hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer att 1968 års barnstugeutredning får tilläggsdirektiv med uppdrag att utreda möjligheterna att göra förskolan obligatorisk, varvid också bör utredas förutsättningen för en flexibel åldersgräns för övergång till grundskolan liksom förutsättningen för att administrativt integrera förskolan med grundskolan,

dels de likalydande motionerna I:588 av herrar Thorsten Larsson och Wirtén samt II:693 av herrar Källstad och Mattsson vari hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begär att 1968 års barnstugeutredning inriktar sig på att utreda och framlägga förslag med sikte på en tvåårig obligatorisk förskola samt att tilläggsdirektiv ges att utreda förskolans inordnande i skolväsendet med skolöverstyrelsen som huvudman,

dels de likalydande motionerna I:615 av herrar Richardson och Thorsten Larsson samt II:668 av herrar Elmstedt och Källstad i vad de avser hemställan att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer att kompetensutredningen erhåller tilläggsdirektiv att utreda betygsfrågorna på grundskolan och i gymnasiet,

dels de likalydande motionerna I:625 av herrar Svanström och Nils-Eric Gus-

tafsson samt II:666 av herr Dahlgren m. fl. vari hemställt att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t uttalar att sådana ändringar må företagas i skolstadgans 5 kap. 22 § att ändring från B 1- till B2-klasstyp behöver företas först när elevantalet i årskurs 3—6 under längre tid är högst 20,

dels motionen II:375 av herr Björck i Nässjö vari hemställt att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer att obligatorisk trafiksäkerhetsundervisning om ca 80 timmar per läsår införes på grundskolans låg- och mellanstadium,

dels motionen II:511 av herrar Mattsson och Berndtsson vari hemställt att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller om utredning inom arbetsgruppen för trafikundervisning i skolan och förslag syftande till

1. att grundskolans trafikutbildning skall ha som målsättning att meddela trafikfärdigheter motsvarande vad som krävs i det teoretiska provet för körkort för bil;

2. att trafikundervisningen intensifieras inom den gymnasiala skolan;

3. att särskilda betygsanteckningar görs eller intyg lämnas om genomgången trafikundervisning;

4. att en särskilt ansvarig lärare för trafikundervisningen skall finnas i varje rektorsområde;

5. att en trafikkonsulent skall finnas vid varje länskolnämnd;

6. att stor vikt läggs vid trafikfärdigheterna i lärarutbildningen, samt

7. att statsbidrag skall utgå till kommuner som låter anlägga övningsbanor för trafikundervisning för skolungdom,

dels motionen II:705 av herr Mattsson m. fl. vari hemställt att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller om en utredning av förutsättningarna att förbättra den praktiska yrkesorienteringen i grundskolan i enlighet med vad som anförts i motionen.

Utskottet har inte funnit anledning till erinran eller särskilda uttalanden med anledning av de förslag som framförts under denna punkt i statsverkspropositionen.

Med anledning av yrkandet i motionerna I:573 och II:679 om en offentlig utredning av frågan om betygssättningen inom skolväsendet samt i motionerna I:615 och II:668 om uppdrag åt kompetensutredningen att utreda betygsfrågorna på grundskolan och i gymnasiet får utskottet erinra om att frågan om behovet av betyg samt betygssättningens effekter, funktion och form för närvarande — som också antytts i förstnämnda båda motioner — på Kungl. Maj:ts uppdrag utreds av skolöverstyrelsen, som för ändamålet tillsatt en särskild arbetsgrupp. Till grund för utredningsarbetet ligger direktiv i form av en inom utbildningsdepartementet utarbetad promemoria.

Frågan om betygssättningen i skolan är otvivelaktigt en viktig samhälls angelägenhet. Den bör därför i sista hand prövas av de politiskt ansvariga instanserna. Uteslutet är dock inte att det dessförinnan kan befinnas lämpligt att låta en parlamentariskt sammansatt kommitté överväga de resultat som experterna kommit

till. I dagens läge bör man emellertid enligt utskottets mening avvakta resultatet av pågående expertutredning. Utskottet anser att riksdagen inte genom någon framställning till Kungl. Maj:t i enlighet med motionsyrkandena bör ingripa i detta utredningsarbete och avstyrker därför motionerna I:573 och II:679 samt I:615 och II:668, samtliga motioner såvitt nu är i fråga.

I motionerna I:579 och II:727 påyrkas en hemställan om att Kungl. Maj:t genom tilläggsdirektiv uppdrar åt 1968 års barnstugeutredning att utreda möjligheterna att göra förskolan obligatorisk, varvid enligt motionärernas mening även bör utredas förutsättningen för en flexibel åldersgräns för övergång till grundskolan liksom förutsättningen för att administrativt integrera förskolan med grundskolan. Även i motionerna I: 588 och II: 693 behandlas frågan om en obligatorisk förskola. Motionärerna önskar en framställning till Kungl. Maj:t om att barnstugeutredningen bör inrikta sig på utredning och förslag om en tvåårig obligatorisk förskola. Därjämte önskas tilläggsdirektiv åt utredningen att utreda förskolans inordnande i skolväsendet med skolöverstyrelsen som huvudman.

Enligt de direktiv som meddelats för barnstugeutredningens arbete har utredningen bland annat att pröva formerna för och omfattningen av en förskoleverksamhet som på sikt kan komma alla barn till del under en tid närmast före inträdet i grundskolan. Utredningen har också att diskutera hur en allmän förskoleverksamhet lämpligen bör samordnas med övrig barnstugeverksamhet. Utskottet som förutsätter att utredningen därvid också kommer att pröva frågan om huvudmannaskapet för en allmän förskola anser det med hänsyn till det anförda inte erforderligt att riksdagen gör någon särskild framställning till Kungl. Maj:t angående inriktningen av barnstugeutredningens arbete. Utskottet avstyrker därför nu ifrågasvarande fyra motioner.

Den ändring i skolstadgan som önskas i motionerna I:625 och II:666 innebär en sänkning från 24 till 20 av det minimiantal elever sammanlagt i årskurserna 3—6 vid vilket övergång bör ske från klasstyp B 1 till B 2. En dylik sänkning skulle öka möjligheterna att i glesbygder bibehålla B 1-klasser och man skulle därigenom i viss utsträckning kunna undgå att ställas inför valet mellan att hänvisa barnen till skolgång i en centralort eller att övergå från B 1- till B 2-klass. Motionärerna ser den föreslagna ändringen som en central jämlikhetsfråga.

Utskottet är medvetet om de svåra skolproblem som en minskning av befolkningsunderlaget ofta förorsakar i glesbygderna. Med nuvarande system med olika klasstyper alltefter elevunderlagets storlek kan tillämpningsproblem i de enskilda fallen inte undvikas hur man än drar gränserna. Bestämmelsernas utformning lämnar emellertid utrymme för en generös tolkning. Utskottet finner detta vara riktigt och räknar med att bestämmelserna tillämpas med varsamhet. Däremot anser sig utskottet inte böra tillstyrka att riksdagen biträder den i motionerna gjorda framställningen.

I motionen II:705 har hemställts om utredning av förutsättningarna för en förbättring av den praktiska yrkesorienteringen i grundskolan. Motionärerna understryker behovet av utbildade handledare och antyder även att det möjligen kan

vara befogat, att de företag som ställer sådana till förfogande erhåller viss ekonomisk ersättning härför.

Utskottet är medvetet om att värdet av den praktiska yrkesorienteringen är helt beroende av förhållandena på de arbetsplatser där pryö-eleverna tas emot. För skolmyndigheterna bör det vara en angelägen uppgift att noga följa utvecklingen på området och bilda sig en uppfattning av hur systemet med praktisk yrkesorientering fungerar. Med hänsyn till de förändringar beträffande den praktiska yrkesorienteringen som den nya läroplanen för grundskolan innebär och till den av motionärerna omnämnda försöksverksamheten med handledarutbildning finner utskottet inte tillräckliga skäl att föreslå riksdagen att begära den av motionärerna önskade utredningen.

Frågan om trafikundervisningen i skolan behandlas i flera olika motioner. Sålunda yrkas i motionen II:375 att riksdagen hos Kungl. Maj:t hemställer att obligatorisk trafiksäkerhetsundervisning om ca 80 timmar per läsår införes på grundskolans låg- och mellanstadium. Utredning i syfte att införa trafik kunskap som särskilt, obligatoriskt ämne i grundskolan, fackskolan och gymnasiet önskas i motionerna I:67 och II:83, medan i motionen II:511 yrkas att den inom skolöverstyrelsen tillsatta arbetsgruppen för trafikundervisning i skolorna får i uppdrag att utreda och lägga fram förslag i en rad olika hänseenden, allt i syfte att göra trafikundervisningen i skolan effektivare.

Med anledning av dessa yrkanden får utskottet erinra om att trafikundervisningen i skolan i anledning av väckta motioner behandlades av utskottet i dess utlåtande 1969:127. Utskottet förklarade sig därvid ense med motionärerna om vikten av att man genom en effektiv trafikundervisning i skolorna bibringar eleverna inte bara kännedom om gällande allmänna trafikregler utan också — som det viktigaste — respekt och förståelse för de krav som trafiken i dagens samhälle ställer på den enskilde. Utskottet konstaterade att skolöverstyrelsen ägnar trafikundervisningen stor uppmärksamhet och bland annat bildat en arbetsgrupp som har dels att följa utvecklingen inom trafiksäkerhetsområdet och medverka till att skolan ständigt blir informerad om och aktiverad i det trafiksäkerhetsarbete som pågår, dels att ta egna initiativ i fråga om skolans trafikundervisning och skolans övriga verksamhet på trafiksäkerhetsområdet. Utskottet fann detta värdefullt och ville betona vikten av energiska åtgärder på området inte bara på grundskole- utan även på det gymnasiala stadiet.

Vad utskottet förra året anförde om trafikundervisningen har alltjämt full giltighet och förtjänar att kraftigt understrykas. Med hänsyn inte minst till att skolöverstyrelsens arbetsgrupp på området (TRUSK) enligt givna direktiv skall vara inriktad på nya initiativ finner utskottet dock inte anledning föreslå riksdagen att biträda vare sig yrkandet i motionerna I: 67 och II: 83 eller yrkandet i motionen II:375. Ej heller anser sig utskottet böra föreslå riksdagen att i enlighet med yrkandet i motionen II:511 hemställa om utredning inom TRUSK av vissa angivna frågor inom trafikundervisningens område.

I motionen I:276 uttalas att frågan om rättsundervisningen beaktats i såväl skol-

stadga som läroplan men att detta inte innebär någon garanti för att undervisningen kommer till stånd i tillräcklig omfattning och att resultatet blir tillfredsställande ur samhällets synvinkel. Motionärerna önskar därför en undersökning av i vilken utsträckning representanter för polismyndighet, socialvård och kriminalvård medverkar i grundskolans rättsundervisning samt en utvärdering av denna undervisning. Därjämte önskas en undersökning av elevernas faktiska rättsuppfattning. Utskottet får med anledning av dessa yrkanden erinra om skolöverstyrelsens allmänna uppgift att följa utvecklingen på skolans område och ta de initiativ som överstyrelsen finner erforderliga. Mot den bakgrunden finner utskottet inte tillräckliga skäl anförda för att riksdagen hos Kungl. Maj:t skall begära en särskild undersökning av polisens m. fl. medverkan i rättsundervisningen och en särskild utvärdering av denna undervisning. Vad angår den föreslagna undersökningen av elevernas faktiska rättsuppfattning synes detta närmast vara en vetenskaplig forskningsuppgift. Utskottet avstyrker även denna punkt i motionens hemställan.

I den nya läroplan för grundskolan som nästa läsår skall börja tillämpas i årskurserna 1, 4 och 7 har på högstadiet införts s. k. fritt valt arbete. Härför disponeras två elevveckotimmar per årskurs. I motionerna I: 193 och II: 223 önskas nu ett riksdagsuttalande att inom fritt valt arbete även bör inrymmas möjlighet till konfessionell kristendomsundervisning.

Utskottet får erinra om att mycket stor frihet förutsatts råda i fråga om val och utformning av aktiviteter inom det fritt valda arbetet. Något principiellt hinder råder givetvis inte för eleverna att ägna sig åt uppgifter inom arbetsområden av religiös eller eljest ideell karaktär lika väl som de — för att ta några exempel ur läroplanen — som studieområden kan välja foto, film, konsthantverk o. s. v. Där emot gäller den klart uttalade begränsningen att den för fritt valt arbete avsedda tiden inte får användas för kompletterande undervisning. Enligt utskottets mening föreligger det inte behov av några klarläggande uttalanden i frågan och inte heller anledning att redan innan man har någon erfarenhet av tillämpningen av den nya läroplanen ifrågasätta någon ändring i principerna för fritt valt arbete. Utskottet avstyrker därför motionerna.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet

1. att riksdagen
  - a. bemyndigar Kungl. Maj:t att vidta erforderliga åtgärder i fråga om vissa övergångsproblem och statsbidragsfrågor i samband med införandet av grundskolans nya läroplan i enlighet med vad som anförts i statsrådsprotokollet,
  - b. godkänner vad i statsrådsprotokollet förordats i fråga om statsbidrag för speciallärare samt föreståndare och biträdande föreståndare vid elevhem,
  - c. till *Bidrag till driften av grundskolor m. m.* för budgetåret 1970/71 anvisar ett förslagsanslag av 2 932 000 000 kr.,
2. att riksdagen avslår motionerna I:67 och II:83 om trafik-

kunskap som obligatoriskt ämne i grundskola, fackskola och gymnasium,

3. att riksdagen avslår motionen II:375 om viss obligatorisk trafiksäkerhetsundervisning i grundskolan,

4. att riksdagen avslår motionen II:511 om viss utredning inom arbetsgruppen för trafikundervisning i skolan,

5. att riksdagen avslår motionerna I:193 och II:223 om möjlighet till konfessionell kristendomsundervisning på grundskolans högstadium,

6. att riksdagen avslår motionen I:276 om rättsundervisningen i grundskolan,

7. att riksdagen avslår motionerna I:579 och II:727 samt I:588 och II:693 om uppdrag åt 1968 års barnstugeutredning att utreda frågan om en obligatorisk förskola m. m.,

8. att riksdagen avslår motionerna I:573 och II:679 i vad de avser utredning av frågan om betygssättningen inom skolväsendet samt motionerna I:615 och II:668 i vad de avser uppdrag åt kompetensutredningen att utreda betygsfrågorna i grundskola och gymnasium,

9. att riksdagen avslår motionerna I:625 och II:666 om övergång från B 1- till B 2-klasstyp,

10. att riksdagen avslår motionen II: 705 om den praktiska yrkesorienteringen i grundskolan.

19. **Nomadskolor.** Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag (punkt D 9, s. 187—188) och hemställer

att riksdagen till *Nomadskolor* för budgetåret 1970/71 anvisar ett förslagsanslag av 4 452 000 kr.

20. **Specialskolan m. m.: Utbildningskostnader.** Kungl. Maj:t har (punkt D 10, s. 188—194) föreslagit riksdagen att till Specialskolan m. m.: Utbildningskostnader för budgetåret 1970/71 anvisa ett förslagsanslag av 35 597 000 kr.

I detta sammanhang har utskottet behandlat de likalydande motionerna I:596 av fru Grethe Lundblad och herr Dahlberg samt II:698 av fru Lindberg m. fl. vari hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller om inrättande av huvudlärartjänster vid specialskolan från och med läsåret 1971/72.

Utskottet. Bakom det i motionerna framförda yrkandet angående inrättande från och med budgetåret 1971/72 av huvudlärartjänster vid specialskolan ligger uppfattningen att det är alldeles särskilt viktigt med goda pedagogiska resurser vid dessa skolor. Utskottet har stor förståelse för denna uppfattning men anser sig inte

böra föreslå riksdagen att göra något uttalande som föregriper den kommande prövningen av myndigheternas anslagsframställningar för nämnda budgetår. Utskottet avstyrker därför motionerna.

Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag och hemställer

1. att riksdagen till *Specialskolan m. m.*: *Utbildningskostnader* för budgetåret 1970/71 anvisar ett förslagsanslag av 35 597 000 kr.,
2. att riksdagen avslår motionerna I:596 och II:698.

21. **Specialskolan m. m.: Utrustning m. m. med flera anslag.** Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag (punkterna D 11—D 13, s. 194—198) och hemställer

- att riksdagen för budgetåret 1970/71 anvisar
1. till *Specialskolan m. m.*: *Utrustning m. m.* ett reservationsanslag av 2 562 000 kr.,
  2. till *Specialskolan m. m.*: *Resor för elever jämte ledsagare* ett förslagsanslag 1 170 000 kr.,
  3. till *Bidrag till förskolverksamhet m. m. för vissa handikappade barn* ett förslagsanslag av 1 050 000 kr.

Gymnasiala skolor m. m.

22. **Bidrag till driften av kommunala gymnasiala skolor.** Kungl. Maj:t har (punkt D 14, s. 199—210) föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att meddela bestämmelser om sådan försöksverksamhet med s. k. kombinationsutbildning som kan föranledas av U 68:s framställning, dels bemyndiga Kungl. Maj:t att meddela särskilda bestämmelser om statsbidrag till utbildningen av fiskeritjänstemän, dels bemyndiga Kungl. Maj:t att besluta om statsbidrag till Eastmaninstitutet, dels till *Bidrag till driften av kommunala gymnasiala skolor* för budgetåret 1970/71 anvisa ett förslagsanslag av 1 118 000 000 kr.

I detta sammanhang har utskottet behandlat

dels de likalydande motionerna I:575 av herr Brundin m. fl. och II:700 av herr Lothigius vari hemställt att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer att Kungl. Maj:t föranstaltar om att på sätt vederbörande myndighet prövar lämpligt ämnena transportteknik, materialhantering och distributionsteknik upptages i läroplanen för mellanskolan och utbygges i den postgymnasiala utbildningen,

dels de likalydande motionerna I:583 av fru Landberg m. fl. och II:678 av fru Hjelm-Wallén m. fl. vari hemställt att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer att man vid fastställandet av läroplanen för mellanskolan överväger möjligheterna till tillval av mer än ett allmänt ämne inom yrkesförberedande linjer med särskilt beaktande av samhällskunskapen,

dels de likalydande motionerna I:590 av herr Thorsten Larsson m. fl. och

II:688 av fru Jonäng m. fl. vari hemställt att riksdagen beslutar att obligatorisk undervisning i samhällskunskap skall meddelas även på linje i den nya gymnasiala skolformen som har motsvarighet i dagens yrkesskola, att timtalet för olika linjer skall fastställas på samma grunder som gäller för ämnet svenska, d. v. s. i överensstämmelse med kursplanerna för ämnet på tvåårig teoretisk linje inom motsvarande sektor, samt att kravet på obligatoriskt tillval av minst ett ämne skall utgå och ersättas med ett meddelande om rätt att göra begränsade tillval av andra allmänna ämnen,

dels motionen I:601 av herr Nils Nilsson m. fl. vari hemställt att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t uttalar att försöksverksamheten med gymnasiefilialer skall omfatta även muntlig undervisning,

dels de likalydande motionerna I:611 av fröken Pehrsson m. fl. och II:715 av fru Nilsson m. fl. vari hemställt att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller om skyndsamt utredning samt förslag till åtgärder för att införa ämnet familjekunskap som obligatoriskt ämne i »mellanskolan».

Utskottet. Med anledning av de olika motionsyrkanden med sikte på innehållet i »mellanskolans» läroplan som utskottet redovisat under denna punkt får utskottet erinra om att skolöverstyrelsen nyligen framlagt ett läroplansförslag beträffande mellanskolan. Beslut av Kungl. Maj:t med anledning av detta förslag torde komma att meddelas inom kort. Att så blir fallet är mycket önskvärt med hänsyn till behovet av förberedelse tid innan läroplanen skall tillämpas.

Vad beträffar motionerna I:590 och II:688 skulle ett bifall till dessa innebära ett frångående av de riktlinjer som på sin tid drogs upp i propositionen 1968:140 och som godkänts av riksdagen. Utskottet kan inte tillstyrka att riksdagen, kort innan den nya läroplanen skall utfärdas, till förnyad prövning tar upp de av riksdagen godkända grunder på vilka läroplansarbetet byggt. Utskottet avstyrker därför motionerna även om utskottet gärna vill uttala att skäl talar för en viss förstärkning av de samhällsorienterande momenten i undervisningen i förhållande till vad som förutsatts i överstyrelsens förslag.

Vad så angår motionerna I:583 och II:678 kan utskottet inte finna att vad som anförts i motionerna visat riktigheten av motionärernas uppfattning att skolöverstyrelsen i sitt läroplansförslag gått ifrån intentionerna bakom riksdagsbeslutet. Motionärernas syfte torde emellertid kunna anses bli tillgodosett med den förstärkning av de samhällsorienterade momenten i undervisningen som utskottet nyss uttalat sig för. Med hänsyn till det nu sagda finner utskottet att motionerna inte bör föranleda någon åtgärd.

Beträffande motionerna I:575 och II:700 samt I:611 och II:715 finner utskottet att motionerna i och för sig behandlar väsentliga undervisningsavsnitt men får samtidigt hänvisa till att skolöverstyrelsen har att kontinuerligt följa läroplansfrågorna och bedöma behovet av nya moment i undervisningen liksom möjligheten att mönstra ut sådant som är mindre väsentligt. Utskottet avstyrker nämnda fyra motioner.

Vid förra årets riksdag hade utskottet att ta ställning till ett förslag av Kungl. Maj:t om bemyndigande för Kungl. Maj:t att besluta om särskilda former av gymnasial utbildning i glesbygd och om statsbidrag till sådan utbildning. Samtidigt prövade utskottet ett motionsvis framställt yrkande om försök med gymnasiefilialer med huvudsakligen muntlig undervisning. Utskottet tillstyrkte det av Kungl. Maj:t begärda bemyndigandet och uttalade att Kungl. Maj:t ej borde vara alltför hårt bunden vid utformandet av försöksverksamheten. Utskottet ansåg därmed även motionsyrkandet vara tillgodosett. Riksdagen biträdde utskottets ståndpunkt. I årets statsverksproposition redovisas att försöksverksamhet med gymnasieundervisning i glesbygder påbörjats i form av lärarhandledda självstudier i två år jämte ett avslutande år vid kommunalt gymnasium. I motionen I:601 uttalas att denna verksamhet sådan som den beskrivits i propositionen endast delvis stämmer med de tankegångar som låg bakom fjolårets riksdagsbeslut. Motionärerna önskar ett uttalande från riksdagens sida om att försöksverksamheten skall omfatta även muntlig undervisning.

Utskottet finner det naturligt att den försöksverksamhet som hittills hunnit påbörjas är odifferentierad och av ganska begränsad omfattning. Det bemyndigande som Kungl. Maj:t erhållit inrymmer emellertid möjligheter till differentiering och man torde, särskilt i den mån initiativ tas på lokalt håll, kunna räkna med att verksamheten efter hand blir både mer omfattande och mer differentierad. Något särskilt uttalande i skrivelse till Kungl. Maj:t torde därför inte vara erforderligt och utskottet avstyrker sålunda motionen.

Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag under förevarande anslagspunkt och hemställer

1. att riksdagen
  - a. bemyndigar Kungl. Maj:t att meddela bestämmelser om sådan försöksverksamhet med s. k. kombinationsutbildning som kan föranledas av en i statsrådsprotokollet angiven framställning av 1968 års utbildningsutredning,
  - b. bemyndigar Kungl. Maj:t att meddela särskilda bestämmelser om statsbidrag till utbildningen av fiskeritjänstemän,
  - c. bemyndigar Kungl. Maj:t att besluta om statsbidrag till Eastmaninstitutet,
  - d. till *Bidrag till driften av kommunala gymnasiala skolor* för budgetåret 1970/71 anvisar ett förslagsanslag av 1 118 000 000 kr.,
2. att riksdagen avslår motionerna I:575 och II:700 om ämnen transportteknik, materialhantering och distributionsteknik,
3. att riksdagen avslår motionerna I:583 och II:678 om tillval av mer än ett allmänt ämne inom yrkesförberedande linjer,
4. att riksdagen avslår motionerna I:590 och II:688 om obligatorisk undervisning i samhällskunskap m. m.,

5. att riksdagen avslår motionerna I:601 om försöksverksamhet med gymnasiefilialer,

6. att riksdagen avslår motionerna I:611 och II:715 om ämnet familjekunskap.

23. **Statliga realskolor.** Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag (punkt D 15, s. 210—211) och hemställer

att riksdagen till *Statliga realskolor* för budgetåret 1970/71 anvisar ett förslagsanslag av 18 095 000 kr.

24. **Bidrag till driften av högre kommunala skolor.** Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag (punkt D 16, s. 211—212) och hemställer

att riksdagen till *Bidrag till driften av högre kommunala skolor* för budgetåret 1970/71 anvisar ett förslagsanslag av 7 000 000 kr.

25. **Sjöbefälsskolorna: Utbildningskostnader.** Kungl. Maj:t har (punkt D 19, s. 213—215) föreslagit riksdagen att till Sjöbefälsskolorna: Utbildningskostnader för budgetåret 1970/71 anvisa ett förslagsanslag av 8 357 000 kr.

I detta sammanhang har utskottet behandlat de likalydande motionerna I:456 av herr Gösta Jacobsson och II:519 av herrar Thylén och Nordstrandh vari hemstälts att riksdagen, med bifall i övrigt till nu förevarande förslag i statsverkspropositionen, dels beslutar att i skrivelse till Kungl. Maj:t förorda i första hand att antalet elever i sjökaptens- och sjöingenjörsklasserna skall utgöra högst 16 per klass och i andra hand att maximiantalet bestämmas till 20 elever per klass, dels anhålla att Kungl. Maj:t i tilläggsproposition föreslår riksdagen den ökning av det i statsverkspropositionen upptagna förslagsanslaget som till följd härav finnes behövlig.

Utskottet. I stadgan för sjöbefälsskolorna i riket föreskrives att högst 24 elever i varje klass får undervisas i styrmans- och maskinteknikerkurserna, medan motsvarande tal för sjökaptens- och sjöingenjörskurserna är 20. I propositionen uttalas nu att maximiantalet bör vara detsamma vid samtliga dessa kurser och sättas till 24. Som följd härav räknas med en minskning av antalet sjökaptens- och sjöingenjörskurser med en av vardera slaget.

I motionerna I:456 och II:519 erinras om att i betänkandet 1958:33 avseende sjöbefälsutbildningens organisation m. m. förutsattes att elevantalet för ifrågavarande klasser skulle vara maximerat till 20 men att det samtidigt framhölls att en lägre siffra i och för sig vore önskvärd. Motionärerna påyrkar i första hand en sänkning till 16 och i andra hand att antalet bibehålles oförändrat. Utskottet vill för sin del framhålla att samtidigt som det i vissa ämnen finns pedagogiska skäl som talar för ett lågt elevantal går det i andra ämnen mycket väl att arbeta med ett högre antal

elever. Om det skulle visa sig att det av Kungl. Maj:t förutsatta höjda maximitalet medför pedagogiska olägenheter bör det vara möjligt att möta dessa med utnyttjande av gällande bestämmelser om rätt till delning av klass i vissa ämnen.

Utskottet biträder Kungl. Maj:ts förslag och hemställer

1. att riksdagen till *Sjöbefälsskolorna: Utbildningskostnader* för budgetåret 1970/71 anvisar ett förslagsanslag av 8 357 000 kr.,

2. att riksdagen avslår motionerna I:456 och II:519.

26. **Sjöbefälsskolorna: Utrustning m. m.** Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag (punkt D 20, s. 215—217) och hemställer

att riksdagen till *Sjöbefälsskolorna: Utrustning m. m.* för budgetåret 1970/71 anvisar ett reservationsanslag av 705 000 kr.

27. **Bidrag till Bergsskolan i Filipstad.** Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag (punkt D 21, s. 217—218) och hemställer

att riksdagen till *Bidrag till Bergsskolan i Filipstad* för budgetåret 1970/71 anvisar ett förslagsanslag av 968 000 kr.

28. **Bidrag till Specialgymnasiet för lantbruks-, mejeri- och skogsstuderande.** Kungl. Maj:t har (punkt D 22, s. 218—219) föreslagit riksdagen att till Bidrag till Specialgymnasiet för lantbruks-, mejeri- och skogsstuderande för budgetåret 1970/71 anvisa ett förslagsanslag av 194 000 kr.

I detta sammanhang har utskottet behandlat de likalydande motionerna I:585 av herr Thorsten Larsson och II: 689 av herr Jönsson i Arlöv vari hemställtts att riksdagen till Bidrag till Specialgymnasiet för lantbruks-, mejeri- och skogsstuderande anvisar ett förslagsanslag av 232 000 kr.

Utskottet. Kungl. Maj:ts förslag beträffande detta anslag innebär en sänkning med 38 000 kr. Anledningen till denna sänkning är den att det utbildningsbehov som specialgymnasiet avsett att fylla numera anses kunna bli väl tillgodosett inom det allmänna skolväsendets ram. Statsbidraget till gymnasiet förutsättes därför bli avvecklat successivt.

I motionerna I: 585 och II: 689 uttalas att en avveckling bör anstå några år med hänsyn till den betydelse inom utbildningsorganisationen som gymnasiet alltjämt anses ha. Utskottet delar den uppfattning som Kungl. Maj:t, stödd på en inom skolöverstyrelsen verkställd utredning, givit uttryck åt och avstyrker därför motionerna.

Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag och hemställer

att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I:585 och II:689 till *Bidrag till Specialgymnasiet för lantbruks-, mejeri- och skogsstuderande* för budgetåret 1970/71 anvisar ett förslagsanslag av 194 000 kr.

29. **Bidrag till driften av enskilda yrkesskolor m. m.** Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag (punkt D 23, s. 219—223) och hemställer

att riksdagen

1. bemyndigar Kungl. Maj:t att i de fall som angetts i statsrådsprotokollet meddela särskilt beslut om statsbidrag,

2. till *Bidrag till driften av enskilda yrkesskolor m. m.* för budgetåret 1970/71 anvisar ett förslagsanslag av 23 900 000 kr.

30. **Främjande av lärlingsutbildning hos hantverksmästare m. m.** Kungl. Maj:t har (punkt D 24, s. 223—224) föreslagit riksdagen att till Främjande av lärlingsutbildning hos hantverksmästare m. m. för budgetåret 1970/71 anvisa ett förslagsanslag av 4 204 000 kr.

I detta sammanhang har utskottet behandlat de likalydande motionerna I:620 av herr Stefanson m. fl. och II:680 av herr Hovhammar m. fl. vari hemställts att riksdagen beslutar att inrätta ytterligare 200 bidragsrum och att till Främjande av lärlingsutbildning hos hantverksmästare m. m. anvisa ett förslagsanslag av 4 400 000 kr.

Utskottet. Kungl. Maj:ts förslag innebär en sänkning av antalet bidragsrum från 2 200 till 2 000 och en motsvarande anslagsminskning, medan det i motionerna I:620 och II:680 framförda förslaget innebär oförändrat antal bidragsrum och en höjning av anslaget med 196 000 kr. utöver Kungl. Maj:ts förslag.

Enligt vad utskottet inhämtat ligger bakom Kungl. Maj:ts förslag bl. a. det förhållandet att en betydande del av de tillgängliga bidragsrummen för närvarande disponeras för utbildning inom ett fåtal yrken däribland frisöryrket, samtidigt som de utbildningsresurser som den kommunala yrkesskolan har inom detta yrke inte utnyttjas helt. Utskottet som i och för sig anser att utbildningen hos hantverksmästare är ett värdefullt inslag i yrkesutbildningen finner det självklart att antalet bidragsrum bör fastställas och beslut om deras utnyttjande fattas under beaktande både av den befintliga utbildningskapaciteten inom det allmänna skolväsendet och av arbetsmarknadens behov. Utskottet biträder Kungl. Maj:ts förslag i fråga om förevarande anslag och avstyrker alltså motionerna.

Utskottet hemställer

att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I:620 och II:680 till *Främjande av lärlingsutbildning hos hantverksmästare m. m.* för budgetåret 1970/71 anvisar ett förslagsanslag av 4 204 000 kr.

31. **Bidrag till kostnader för granskning av utförda gesällprov.** Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag (punkt D 25, s. 224) och hemställer

att riksdagen till *Bidrag till kostnader för granskning av utförda gesällprov* för budgetåret 1970/71 anvisar ett anslag av 45 000 kr.

32. **Vissa kurser för ingenjörer m. m.** Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag (punkt D 26, s. 224—225) och hemställer

att riksdagen till *Vissa kurser för ingenjörer m. m.* för budgetåret 1970/71 anvisar ett reservationsanslag av 650 000 kr.

Investeringsbidrag

33. **Bidrag till byggnadsarbeten inom skolväsendet m. m.** Kungl. Maj:t har (punkt D 27, s. 226—235) föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att i överensstämmelse med i statsrådsprotokollet angivna riktlinjer meddela bestämmelser om statsbidrag för skolbyggnader som avses både för grundskolan eller gymnasial skola och för klasser av särskolan, dels medge att förhandsbesked om statsbidrag till byggnadsarbeten för skolväsendet får lämnas enligt vad som förordats i statsrådsprotokollet, dels till Bidrag till byggnadsarbeten inom skolväsendet m. m. för budgetåret 1970/71 anvisa ett förslagsanslag av 267 000 000 kr.

I detta sammanhang har utskottet behandlat

dels de likalydande motionerna I:457 av herrar Richardson och Hans Pettersson samt II:385 av herr Strömberg vari hemställts att riksdagen beslutar att till Bidrag till byggnadsarbeten inom skolväsendet m. m. utöver vad föredraganden föreslagit anvisa ytterligare 1 000 000 kr. att användas till inlärningsstudior i grundskolor,

dels de likalydande motionerna I:599 av fröken Mattson m. fl. och II:510 av fru Lewén-Eliasson m. fl. vari hemställts dels att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begär åtgärder i syfte att åstadkomma bestämda normer och standardkrav på skolornas utrustning för elevernas lek och andra fritidsaktiviteter under skoldagen oavsett om dessa aktiviteter äger rum inne eller ute samt dels att ge statsbidragsbestämmelserna en sådan utformning att i underlaget kan inräknas även utrustningen av skolgårdar och övriga lokaler för elevernas fritidsaktiviteter,

dels de likalydande motionerna I:618 av herr Schött m. fl. och II:734 av fröken Åsbrink m. fl. vari hemställts att riksdagen beslutar att statsbidrag till byggnadsarbeten inom skolväsendet fr. o. m. den 1 juli 1970 måtte utgå även till simundervisningslokal.

Utskottet. Med stöd av erfarenheter som vunnits under några års försöksverksamhet har skolöverstyrelsen, enligt vad som framgår av propositionen, lagt fram ett program för inrättande av inlärningsstudio vid envar av 750 grundskolor med högstadium och 240 gymnasiala skolor. Överstyrelsen har föreslagit särskilda statsbidragsregler och för nästa budgetår räknat med en kostnad av 9 450 000 kr. Förslaget har av Kungl. Maj:t förts vidare till riksdagen endast så till vida som högst 1 milj. kr. ur anslaget — utan angivande av några statsbidragsvillkor — förutsatts få användas till anskaffande av inlärningsstudior vid fackskolor och gymnasier. I motionerna I:457 och II:385 har föreslagits en höjning av förevarande an-

slag med 1 milj. kr. utöver Kungl. Maj:ts förslag, vilket belopp avsetts för inlärningsstudior i grundskolor.

Andra utvidgningar av statsbidragssystemet beträffande skolbyggnader föreslås dels i motionerna I:599 och II:510 vari, såvitt nu är i fråga, önskas en sådan ändring av statsbidragsbestämmelserna att kostnader för utrustning av skolgårdar och övriga lokaler för elevernas fritidsaktiviteter kan inräknas i bidragsunderlaget, dels i motionerna I:618 och II:734, vari yrkas att statsbidrag till byggnadsarbeten inom skolväsendet från och med den 1 juli 1970 skall utgå även till simundervisningslokaler.

Utskottet får erinra om att frågan om statsbidrag till skolbyggnader för närvarande utreds av en särskild arbetsgrupp inom utbildningsdepartementet, i vilken ingår representanter för bl. a. Svenska kommunförbundet och Svenska landstingsförbundet. Med hänsyn härtill anser sig utskottet inte böra tillstyrka den i motionerna I:457 och II:385 föreslagna utökade medelsanvisningen till inlärningsstudior och ej heller de i motionerna I:599 och II:510 samt I:618 och II:734 föreslagna utvidgningarna av hittills gällande statsbidragsgrunder.

Det i motionerna I:599 och II:510 framförda yrkandet om normer och standardkrav på skolornas utrustning för elevernas lek och andra fritidsaktiviteter aktualiserar enligt utskottets mening en betydelsefull fråga som är förtjänt av uppmärksamhet. Utskottet anser sig också kunna räkna med ett ökande intresse från skolöverstyrelsens sida för att tillgodose skolkommunernas behov av typexempel, råd och information i nu berörda hänseenden. Om riksdagen som sin mening ger till känna för Kungl. Maj:t vad utskottet sålunda anfört, vilket utskottet förordar, synes motionärernas syfte kunna anses vara tillgodosett.

Utskottet, som inte funnit anledning till erinran beträffande Kungl. Maj:ts förslag i fråga om förevarande anslag, hemställer

1. att riksdagen bemyndigar Kungl. Maj:t att i överensstämmelse med i statsrådsprotokollet angivna riktlinjer meddela bestämmelser om statsbidrag för skolbyggnader som avses både för grundskolan eller gymnasial skola och för klasser av särskolan,

2. att riksdagen medger att förhandsbesked om statsbidrag till byggnadsarbeten för skolväsendet får lämnas enligt vad i statsrådsprotokollet förordats,

3. att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I:457 och II:385 till *Bidrag till byggnadsarbeten inom skolväsendet m. m.* för budgetåret 1970/71 anvisar ett förslagsanslag av 267 000 000 kr.,

4. att riksdagen i anledning av motionerna I:599 och II:510 i vad de avser normer och standardkrav på skolornas utrustning för elevernas lek och andra fritidsaktiviteter som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört,

5. att riksdagen avslår motionerna I:599 och II:510 i vad de avser ändrade statsbidragsbestämmelser beträffande byggnadsarbeten inom skolväsendet,

6. att riksdagen avslår motionerna I:618 och II:734.

34. **Bidrag till vissa fullbordade byggnadsarbeten för folkskoleväsendet m. fl. anslag.** Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:t förslag (punkterna D 28—D 30, s. 235—238) och hemställer

att riksdagen

1. för budgetåret 1970/71 anvisar

a) till *Bidrag till vissa fullbordade byggnadsarbeten för folkskoleväsendet* ett förslagsanslag av 1 400 000 kr.,

b) till *Bidrag till bostäder för lärare inom det obligatoriska skolväsendet* ett förslagsanslag av 220 000 kr.,

2. bemyndigar Kungl. Maj:t att besluta om statsbidrag för elevhem för svårt handikappade i enlighet med vad i statsrådsprotokollet förordats,

3. till *Bidrag till byggnadsarbeten vid folkhögskolor* för budgetåret 1970/71 anvisar ett reservationsanslag av 6 000 000 kr.

Uppskjutna frågor

35. **Uppskjutna frågor.** Utskottet kommer senare under sessionen att yttra sig beträffande Kungl. Maj:ts förslag i vad gäller kapitalbudgeten ävensom beträffande följande av Kungl. Maj:t under driftbudgeten framlagda förslag, nämligen

avsnittet B Kulturändamål utom delavsnittet d punkterna B 52—B 55, B 59 och B 61,

avsnittet C Kyrkliga ändamål, punkten C 7,

avsnittet D Skolväsendet, punkterna D 17 och D 18,

avsnittet E Högre utbildning och forskning,

avsnittet F Lärarutbildning,

avsnittet G Vuxenutbildning,

avsnittet H Studiesociala åtgärder,

avsnittet I Internationellt-kulturellt samarbete, vilket utskottet här

anmäler.

Stockholm den 17 mars 1970

På statsutskottets vägnar:

GÖSTA BOHMAN

Vid ärendets slutbehandling inom utskottet har närvarit

från första kammaren: herrar Bohman (m), Birger Andersson (s), Axel Andersson (fp), Rikard Svensson (s), fru Wallentheim (s), herrar Mårtensson (s), Per Jacobsson (fp), Bertil Petersson (s), Bengt Gustavsson (s), Bengtson (cp), Herbert Larsson (s), Rönnberg (s), Wirtén (fp), Wallmark (m) och fru Elvy Olsson (cp) samt

från andra kammaren: herrar Karlsson i Olofström (s), Mellqvist (s), Eliasson i Sundborn (cp), Nordstrandh (m), fru Lewén-Eliasson (s), herrar Bergman (s), Mattsson (cp), Alemyr (s), Nilsson i Tvärålund (cp), Fagerlund (s), Källstad (fp), Gustavsson i Ängelholm (s), fru Sundberg (m), herr Westberg i Ljusdal (fp) och fru Gradin (s).

Reservationer

1. vid punkten 11 (Skolöverstyrelsen) beträffande *representation i skolöverstyrelsens styrelse för olika grupper som är verksamma i skolan* av herrar Bohman (m), Axel Andersson (fp), Per Jacobsson (fp), Wirtén (fp), Wallmark (m), Nordstrandh (m), Källstad (fp), fru Sundberg (m) och herr Westberg i Ljusdal (fp) som anser att

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 4 som börjar med »Utskottet vill» och slutar med »i fråga» bort ha följande lydelse:

»Utskottet vill med anledning av motionsyrkandet understryka vikten av att överstyrelsens styrelse har så god kontakt som möjligt med de olika grupper som deltar i eller på annat sätt berörs av verksamheten inom skolan. Nuvarande bestämmelse om att i styrelsen skall ingå tre företrädare för arbetstagarintressen är bra men inte tillräcklig. En bredare kontakt med opinionen bland dem som har sitt dagliga arbete ute i skolorna, i första hand lärarna, skulle vara önskvärd och är givetvis möjlig att uppnå genom en utökning av antalet arbetstagarrepresentanter, även om det av praktiska skäl inte är möjligt att låta varje liten grupp ha en egen representant i styrelsen. Utskottet anser att riksdagen i anledning av motionerna bör hemställa hos Kungl. Maj:t att de grupper som är verksamma i skolan ges en utvidgad representation i skolöverstyrelsens styrelse.»

dels utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

»2. att riksdagen i anledning av motionerna I:282 och II:216, såvitt nu är i fråga, hos Kungl. Maj:t hemställer att de grupper som är verksamma i skolan ges en utvidgad representation i skolöverstyrelsens styrelse.»

2. vid punkten 14 (Bidrag till vissa elevorganisationer)

a. beträffande *bidrag till Tekniska linjers elevförbund* av herr Wallmark (m) och fru Sundberg (m) som anser att

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 5 som börjar med »Vad så» och slutar med »för Kungl. Maj:t» bort ha följande lydelse:

»Vad så gäller motionen I:46 önskas i denna bland annat ett ställningstagande från riksdagens sida till förmån för Tekniska linjers elevförbund innebärande att organisationen skall erhålla bidrag med minst 30 000 kr. Utskottet får för sin del konstatera att Kungl. Maj:ts avsikt är att även detta elevförbund skall erhålla ekonomiskt stöd samt att skolöverstyrelsen tillstyrkt ett bidrag av 30 000 kr. Utskottet finner det rimligt att förbundet, som har en stor och väl utbyggd organisation, tilldelas minst det belopp som överstyrelsen föreslagit och tillstyrker därför motionen i denna del.»

dels utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

»2. att riksdagen med bifall till motionen I:46, såvitt nu är i fråga, hos Kungl. Maj:t anhåller att Kungl. Maj:t vid fördelningen av medel ur förevarande anslag för budgetåret 1970/71 tillerkänner Tekniska linjers elevförbund ett bidrag av minst 30 000 kr.»

b. beträffande *fördelningen av bidrag till elevorganisationerna* av herrar Bohman (m), Wallmark (m) och fru Sundberg (m) som anser att

dels det stycke i utskottets yttrande som på s. 5 börjar med »I motionen» och på s. 6 slutar med »ifrågavarande bidrag» bort ha följande lydelse:

»I samma motion har vidare betonats elevorganisationernas betydelse för utformandet av en skoldemokrati som ger eleverna medinflytande i och ansvar för skolan och för elevernas fostran till medborgare i det demokratiska samhället. Motionären önskar i anslutning härtill ett uttalande av riksdagen om fördelningen av bidrag till organisationerna. Utskottet som delar motionärens uppfattning om betydelsen av elevorganisationer vill beträffande fördelningen av bidrag framhålla att anslaget är avsett att ge stöd åt organisationer med karaktär av elevorganisationer i egentlig mening d. v. s. organisationer som i demokratiska former arbetar med de frågor som är av intresse för eleverna just i denna deras egenskap. Eventuellt inträffande genomgripande förändringar i den allmänna karaktären av en organisation och i inriktningen av dess arbete måste givetvis beaktas vid prövningen av om bidrag bör utgå ur förevarande anslag. Vad utskottet sålunda anfört med anledning av nu ifrågavarande yrkande i motionen I:46 bör riksdagen som sin mening ge till känna för Kungl. Maj:t.»

dels utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

»3. att riksdagen i anledning av motionen I:46 i vad den avser fördelningen av medel ur förevarande anslag som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört.»

3. vid *punkten 18* (Bidrag till driften av grundskolor m. m.)

a. beträffande *tilläggsdirektiv till 1968 års barnstugeutredning* av herrar Axel Andersson (fp), Per Jacobsson (fp), Bengtson (cp), Wirtén (fp), fru Elvy Olsson

(cp), herrar Eliasson i Sundborn (cp), Mattsson (cp), Nilsson i Tvärålund (cp), Källstad (fp), fru Sundberg (m) och herr Westberg i Ljusdal (fp) som anser att *dels* det stycke i utskottets yttrande på s. 10 som börjar med »Enligt de» och slutar med »fyra motioner» bort ha följande lydelse:

»Under senare tid har man alltmer uppmärksammat vilken betydelse för barnens utveckling den miljö har som de upplever under förskolåldern. Utskottet anser det angeläget att frågan om en obligatorisk förskola utreds. Lämpligen bör detta ske inom 1968 års barnstugeutredning i vars direktiv bland annat berörs frågan om en förskoleverksamhet för alla barn. För att tvekan ej skall råda om att utredningens arbete i denna del skall inriktas på frågan om förutsättningarna för en allmän obligatorisk förskola bör tilläggsdirektiv meddelas för utredningens arbete. Dessa direktiv bör även innefatta uppdrag att belysa övriga i motionerna angivna frågeställningar beträffande förskolan, inte minst frågan om förskolans inordnande i skolväsendet. Utskottet anser att riksdagen hos Kungl. Maj:t bör hemställa om tilläggsdirektiv till barnstugeutredningen av den innebörd utskottet angivit.»

dels utskottets hemställan under 7 bort ha följande lydelse:

»7. att riksdagen med bifall till motionerna I:579 och II:727 samt I:588 och II:693 hos Kungl. Maj:t hemställer att tilläggsdirektiv av den innebörd utskottet angivit utfärdas för 1968 års barnstugeutredning.»

b. beträffande *utredning om betygssättningen i skolan* av herrar Bohman (m), Bengtson (cp), Wallmark (m), fru Elvy Olsson (cp), herrar Eliasson i Sundborn (cp), Nordstrandh (m), Mattsson (cp), Nilsson i Tvärålund (cp) och fru Sundberg (m) som anser att

dels det stycke i utskottets yttrande som på s. 9 börjar med »Frågan om» och på s. 10 slutar med »i fråga» bort ha följande lydelse:

»Frågan om betygssättningen i skolan är en viktig samhällelig angelägenhet. Att den nu är under utredning inom skolöverstyrelsen är i och för sig bra, men frågans vikt är enligt utskottets mening så stor att utredningsarbetet bör bedrivas i en offentlig utredning med parlamentariskt inslag. Givetvis bör till en dylik utrednings förfogande stå all den expertis som erfordras. Utskottet anser att riksdagen i anledning av motionerna I:615 och II:668 samt med bifall till motionerna I:573 och II:679, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, hos Kungl. Maj:t bör hemställa om att uppdraget att överväga betygssättningen i skolan anförtros en offentlig utredning med parlamentariskt inslag.»

dels utskottets hemställan under 8 bort ha följande lydelse:

»8. att riksdagen i anledning av motionerna I:615 och II:668 samt med bifall till motionerna I:573 och II:679, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, hos Kungl. Maj:t hemställer att uppdraget att överväga frågan om betygssättningen i skolan anförtros en offentlig utredning med parlamentariskt inslag.»

c. beträffande *utredning om betygssättningen i skolan* av herr Westberg i Ljusdal (fp).

4. vid *punkten 25* (Sjöbefälsskolorna: Utbildningskostnader) av herr Nordstrandh (m).

5. vid *punkten 30* (Främjande av lärlingsutbildning hos hantverksmästare m. m.) av herr Wallmark (m).